

Далибор Соколовић
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за славистику
dalibor.sokolovic@fil.bg.ac.rs

UDC: 811.162.4'255(497.113)(082)(049.32)
Приказ

ПРЕВОД У ИСТРАЖИВАЊИМА ВОЈВОЂАНСКИХ СЛОВАКА

Marína Šimáková Spevákova (ed.). *Preklad vo výskumoch vojvodinských Slovákov*. Novi Sad: Filozofski fakultet, 2023, 120 str.

Зборник радова под називом *Preklad vo výskumoch vojvodinských Slovákov* изашао је 2023. године на Универзитету у Новом Саду, под уредништвом Марине Шимакове Спевакове. Публикација је објављена у оквиру пројекта Покрајинског секретаријата за високо образовање и научноистраживачку делатност *Превод као исцртајивачка тема код војвођанских Словака*. И управо су седморо наставника Одсека за словакистику Филозофског факултета у Новом Саду аутори студија које су уврштене у овај зборник.

Ана Макишова се у свом раду „Преводи уџбеника *Свеј око нас, Природа и друштво* и *Историја 6* на словачки језик” концентрише на преводе уџбеника за основну школу са српског језика на словачки. Предмет анализе је писање властитих имена – имена владара, династија, назива градова, држава, објеката итд. Корпус за истраживање чиниле су лексеме из уџбеника за природу и друштво и историју, из издавачких кућа Логос и Клет из Београда, при чему је избор уџбеника био случајан. Акцент је стављен на начин транскрипције ћириличних графема (ћ, ђ, џ, х, њ, љ) у словачки латинични запис, као и на писање српских женских презимена у словачком језику. Посебно је анализирано записивање властитих именица латинског и грчког порекла, имена из других језика, те назива који су специфични за српску културу и немају директни еквивалент у словачком језику (нпр. *белмуж, слава, ајвар, кајмак, Бајрам*). Закључак који ауторка доноси је да су преводиоци уџбеника, стручњаци у својим областима, урадили добар посао, уз поједине грешке које се могу одстранити у следећем издању уџбеника. При транскрипцији се придржавају правила из *Правоииса словачкој језика*, осим код писања графеме *đ*. Код

употребе црте и цртице у преводима ауторка такође примећује одступања од правила.

У студији „Словачка проза друге половине 20. и почетка 21. века у српском преводу” Адам Светлик анализира преводе словачке прозе на српски језик – дела Рудолфа Слободе, Павела Виликовског, Душана Митане, Монике Компањикове и других, за које велике заслуге припадају преводиоцима Михалу Харпању и Зденки Валент Белић. А. Светлик, искусни истраживач словачке књижевности, у својој анализи долази до закључка да преведена прозна дела у потпуности осликавају промене у словачкој прози друге половине 20. и почетка 21. века, као и да су тематски блиска српском читаоцу будући да се поклапају са сличним процесима у савременој српској књижевности. У овом раду доноси и компактан и репрезентативан преглед превода, не само из скоријег периода, већ и историјску перспективу српско-словачких превода још од прве половине 19. века. Читаоцима открива и сурове појединости данашњег преводилачког рада, као на пример примедбу да „Преводилац често свој хонорар ‘дели’ са издавачем, који на овај начин жели да обезбеди штампу, пошто су приходи од продаје вероватно минимални” (стр. 38, превод мој). Аутор студије и директно критикује, проналазећи виновнике недовољне презентације словачке књижевности у српском књижевном контексту такође у издавачима, који недовољно улажу у промоцију, рекламу и рецензирање преведених књига.

Јасна Ухларик се у студији „Превод фразема у теорији и пракси (на примеру словачке и српске соматске фразеологије)” посветила превођењу фразеолошких јединица као највећем изазову за све који се баве преводилачким радом – преводиоце, али и предаваче и оне који уче страни језик, лингвисте и друге. На материјалу српских и словачких речника, Ј. Ухларик развија теорију о улози фразеологије у превођењу, илуструјући проблем еквиваленције и могућих преводилачких поступака на примеру словачке и српске соматске фразеологије, од директно еквивалентних (*pozriet' sa pravde do očí – ňoīlegaiīi usīini u oči*) до индиректно еквивалентних фразема (*mat' /niečoho, niekoľo/ plné zuby – imaiīi /nечeї, некої/ ůреко ілаве*). Превођењу фразема ауторка приступа са лингвистичког и културолошког аспекта, узимајући у обзир компетенције самог преводиоца као основни предуслов. По њеном мишљењу, преводилац мора најпре тачно да идентификује фразему из полазног језика, затим да потражи еквивалент фраземе с обзиром на интеркултурни језички аспект, да би на крају пронашао идентичну или сличну фразему у циљном језику. Ако одговарајућа фразема не постоји, мора да употреби синоним или парафразу, трудећи се да у што већој мери сачува првобитну фразеолошку експресивност.

Марина Шимакова Спешакова („Облици превођења интертекстова постмодерне прозе – на примеру романа Павела Виликовског и Вићазослава

Хроњеца”) бавила се преводом у прозним делима двојице словачких аутора, *Последњи коњ Помјеја* П. Виликовског и *Господар ваздуха и краљев син* В. Хроњеца. Интертекстуалне везе ауторка интерпретира са становишта избора преводачке стратегије, упоређујући функције интертекстова у оригиналном тексту и преводу. Циљ студије је да размотри начине књижевног превода интертекстова у хибридном облицима постмодернистичких текстова.

Зузана Тирова у свом раду „Преводи веб страница државних институција у Војводини на словачки језик” анализира интернет странице покрајинских институција, које би поред српских требало да имају и словачке језичке верзије. Ауторка указује на чињеницу да једино веб страница Аутономне покрајине Војводине има већи део материјала, докумената и закона у преводу на словачки, док то није случај код већине општина у којима је словачки језик у службеној употреби (Бачки Петровац, Стара Пазова, Ковачица и друге). Неке институције, с друге стране, имају верзије само на словачком језику (нпр. емисије на словачком језику на Радио-телевизији Војводине). Разлоге З. Тирова види у недовољном броју преводаца на словачки језик. Истовремено нуди и мере које би могле тренутно стање да поправе: ангажовање стручних преводаца приликом израде садржаја за веб странице, уз обуку нових и побољшање компетенција постојећих преводаца.

Данијела Марчокова у студији под називом „Превод канонских визитација словачких војвођанских евангелистичких црквених заједница из 1835. и 1836. године” говори о критичком издавању историјских извора из 19. века, својеврсном попуњавању празнина у савременој словакистичкој историографији. Ауторка преноси своја искуства настала током процеса превођења текста у специфичној ситуацији, са латинског језика, документа који осликава тренутно језичко стање словачке војвођанске интелигенције из прве половине 19. века.

Зборник се завршава радом Ане Маргарете Лачокове „Контрастивна анализа збирки песама Зденке Валент Белић у домену истраживања ауторског превода”, који је посвећен проблематици односа између језика оригинала и сопствених превода песама.

Овим је у великој мери заокружен тематски оквир којим новосадска словакистика и њени представници – аутори радова у овом зборнику – уобличавају своју функцију у заједници Словака у Војводини: језичка култура, правописна питања, српско-словачко-војвођанско(словачк)и књижевно-културни односи и паралеле, интерпретација прошлости и проналажење свог места у садашњости. На основу покренутих тема и дискусија представљених у зборнику може се закључити да превод, како као вештина тако и као пракса, игра значајну улогу у војвођанској словачкој заједници, најснажнијој спони између словачког и српског народа и култура.

Др Далибор Соколовић је ванредни професор на Катедри за славистику Филолошког факултета у Београду, наставник на предметима Увод у славистику, Словачки језик, Историја словачког језика и Савремени пољски језик. Научне области којима је посвећивао своја истраживања су: словакистика, сорабистика, словенске мањинске језичке заједнице, језичка политика и планирање, историја словенских језика, методологија и пракса наставе страног језика и др. Од 2009. професионално се бави преводилачким радом, као преводилац за пољски језик и предавач на универзитетским предметима посвећеним проблематици превођења.

PhD Dalibor Sokolović is an associate professor at the Department of Slavic Studies at the Faculty of Philology in Belgrade, teaching the subjects Introduction to Slavic Studies, Slovak Language, History of the Slovak Language and Modern Polish Language. The academic areas, to which he has devoted his research, include: Slovak Studies, Sorbian Studies, Slavic minority language communities, language policy and planning, history of Slavic languages, methodology and practice of foreign language teaching, etc. Since 2009, he has been professionally engaged in translation work, as a translator for the Polish language and a lecturer in university courses dedicated to the problems of translation.

<https://orcid.org/0009-0007-1525-7078>

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.en>).